

Mreža za zaštitu morskih sisara i morskih kornjača u Jadranskom moru

NETCET projekat se finansira iz IPA Jadranskog prekograničnog programa, u okviru Prioriteta 2, " Prirodni i kulturni resursi I prevencija rizika".

Glavni cilj ovoga prekograničnog programa saradnje je jačanje sposobnosti održivog razvoja Jadranskog regiona kroz zajedničku strategiju djelovanja među partnerima iz određenih područja.

Internet stranica: www.adriaticipacbc.org

KRATAK PREGLED

1. Završna konferencija
2. NETCET rezultati
3. Konsultativni sastanak gradova i regiona u Italiji
4. NETCET mreža gradova

1. Finalna konferencija: dva dana za pamćenje

Kao i u svim Evropskim projektima, NETCET projekta organizovao je finalnu konferenciju, koju će učesnici najviše pamtiti po količini prezentovanih rezultata, kvalitetnim prezentacijama, strastvenoj atmosferi koja je vladala tokom prezentacija glavnih govornika i pozitivnim koracima koji su učinjeni vezano za glavnu temu konferencije koja je okula više od 100 ljudi u jednoj prostoriji: zaštita morskih sisara i morskih kornjača u Jadranskom moru.

Nakon pozdravnih riječi od strane predstavnika grada Venecije i upravljačkog tijela Jadranskog programa prekogranične saradnje,

prvi radni dio bio je posvećen **prezentovanju rezultata dostignutih u projektu**, kao što su standardizacija naučnog znanja i efikasna saradnja među organizacijama i institucijama koje su uključene u zaštitu morskih sisara i morskih kornjača na Jadranu, povećanju institucionalnog kapaciteta za zaštitu morskih sisara i morskih kornjača u partnerskim državama, unapređenje znanja o populacijama morskih sisara i morskih kornjača na Jadranu, određivanje "vrućih tačaka" i glavnih prijetnji, povećanje tehničkih kapaciteta vezano

za oporavak povrijeđenih morskih kornjača na Jadranu i efikasan tretman stradalih/povrijeđenih morskih kornjača na visokom nivou kao i veća informisanost građana kroz posjete centrima za rehabilitaciju. Projekat je uspio da utiče na svijest ljudi u primorskim zajednicama na prisustvo i potrebu zaštite ovih vrsta, usvajanje pravilnim procedurama rukovanja od strane svih ribara na Jadranu, poboljša zaštitu i upravljanje staništima morskih sisara i morskih kornjača na Jadranu kroz efikasnu regionalnu saradnju i jasno definisao osjećaj vlasništva i ponosa prema ovom prirodnom nasleđu u Jadranskom moru.

Prezentovani rezultati su zatim prodiskutovani i stavljeni u okvir globalne perspektive zahvaljujući trojici svjetskih eksperata koji su uzeli učešća na konferenciji: Roderik Mast iz SAD, Predsjednik udruženja Okeanika, predsjedavajući specijalističke grupe za morske kornjače u okviru Međunarodne organizacije za zaštitu prirode (IUCN), USA, **Rendal Rivs** iz Kanade, Predsjedavajući specijalističke grupe za morske sisare u okviru Međunarodne organizacije za zaštitu prirode (IUCN), i **Đuzepe Notarbartolo di Skjara** iz Italije, predsjednik Istraživačkog instituta "Tethys", i potpredsjednik u okviru IUCN-a, Operativne grupe za morska zaštićena područja za morske sisare.

Oni su uspjeli da prenesu svoja iskustva i probleme vezano za zaštitu morskog biodiverziteta i čime su nam dali "hranu za razmišljanje", inspirišući sve učesnike ove konferencije: naučnike, političare, veterinare, istraživače, predstavnike regiona i gradova.

Dan se nastavio sa veoma neobičnim radnim naslovom "učimo dijeleći", u kome su učestvovali predstavnici 7 "sestrinskih" projekata, koji su pozvani da prezentuju svoje rezultate i da istaknu povezanost sa rezultatima NETCET projekta. Ovo je ocijenjeno kao veoma korisna vježba tokom koje smo se upoznali o postignutim rezultatima na sličnim projektima i modelom kako da rezultate objedinimo i iskoristimo za nove projekte. Radni dan je zaključen izlaganjem **g-đe Paole di Salvatore, iz IPA Jadranskog progama prekogranične saradnje**, koja je izložila njene zaključke vezano za projekat NETCET i viziju na koji način bi trebalo iskoristiti veliko bogatstvo prezentovanih rezultata.

Drugi dan konferencije, bio je posvećen prezentaciji Zajedničke strategije i Nacionalnih akcionih planova za zaštitu morskih sisara i morskih kornjača u svakoj od pet Jadranskih država, na kom je uvodnu riječ imao **dr Vedran Nikolić, evropski ekspert, koji trenutno radi u Evropskoj komisiji, Direktorat za životnu sredinu**. On je **dao vrlo ohrabrujuće i precizne informacije vezano za sedmi akcioni plan za životnu sredinu i direktive Evropske unije koje se odnose na habitate. Poslednja radna agenda odnosila se na gradove i regione i njihovo učešće u zaštiti morske životne sredine u Jadranskom moru**. NETCET mreža gradova koju čine 30 članica je prezentovana i njena održivost će biti nastavljena zahvaljujući gradu Numana (Italija). Pridružene članice NETCET projekta I savjetnik za ribarstvo u Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore, prezentovali su svoje strategije i politike vezano za zaštitu i stradanja morskih kornjača i morskih sisara. Učešće Jadranskih regiona i NETCET mreže gradova, osigurali su institucionalni doprinos u implementaciji strategija i regionalnu koheziju u Jadranskom Euroregionu. Završna konferencija je zatvorena u dobrom raspoloženju, sa ocjenom odlične naučne i administrativne saradnje tokom cijelog vremena trajanja projekta sa nadom za zajedničke buduće projekte.

Prezentacije i video snimak sa završne konferencije dostupne su na sledećim linkovima:

http://netcet.eu/2013-01-04-21-37-20/item/129-final_conference_video

http://netcet.eu/2013-01-04-21-37-20/item/128-final_conference_presentations

Carol Maignan – Projektni menadžer – NETCET projekat

2. NETCET rezultati

Rezultati monitoringa raznih aktivnosti kroz projekat NETCET pokazali su da je Jadransko more mnogo značajnije za morske sisare i morske kornjače nego što smo mogli i da zamislimo.

Istraživanjem iz vazduha (preko 14,000 km u 100 sati istraživanja) dobili smo pregled korišćenja Jadranskog mora od strane ovih vrsta i otkriveno je da je sjeverni Jadran izuzetno važno stanište za morske kornjače. Ovo je potvrđeno i **satelitskim praćenjem 20 juvenilni glavatih kornjača i 3 zelene kornjače**, čime je potvrđeno da JLT ostaju u Jadranskom moru sa sezonskim migracijama isključivo zavisne od količine dostupne hrane u sjevernom Jadranu, dok GT sele u toplije vode južnog Jadrana tokom zime. **Putem sledeće internet stranice, svako može pratiti kretanje ovih "NETCET" kornjača:**

http://www.seaturtle.org/tracking/?project_id=1021

© Tilen Genov

Monitoring iz vazduha nam je pokazao svu raznovrsnost morskih sisara na Jadranu; identifikovane su velike grupe prugastog delfina i prisustvo Kuvijerovog kita u vodama južnog Jadrana. Populacije dobrog delfina su praćene kroz jedinstveni monitoring fotoidentifikacije (preko 500 sati istraživanja brodom) u svim Jadranskim državama. Analize su pokazale da je svaka od ovih populacija jedinstvena, sa veoma malim stepenom miješanja među njima.

Na individualnom nivou, pratila su se stradanje ovih životinja i analizirali uzroci kako masovnog tako i pojedinačnog nasukavanja.

Tokom poslednjih meseci projekta i koristeći rezultate prethodnih NETCET aktivnosti, **NETCET partneri su identifikovali buduće korake u zaštiti morskih sisara i morskih kornjača na Jadranskom moru, razvijajući prihvatljive Strategije za sledeću dekadu (2016 – 2025)**. Cilj ovih dokumenata jeste da transformišete postojeće

resurse u konkretne akcije zaštite sa ciljem da se postigne zajednička vizija: "Jadransko more – bezbjedno mjesto za zajednički život ljudi, morskih sisara i morskih kornjača".

Zajednička Strategija za zaštitu morskih sisara i morskih kornjača biće dostupna u formi brošure na internet stranici projekta:

http://netcet.eu/dissemination/item/124-common_strategies_conservation_stc

Pored toga, ove strategije treba koristiti kao vodič za razvijanje Nacionalnih akcionih planova (NAP) u svakoj od Jadranskih država: partneri na projektu su organizovali konsultativne sastanke u svojim državama (Italija, Slovenija, Hrvatska, Crna Gore i Albanija) sa Ministarstvima i ostalim zainteresovanim stranama koji se bave morskim sisarima i morskim kornjačama, sa ciljem da se detektuju ključni elementi za poboljšanje postojećih NAP-ova, da se definišu novi NAP-ovi i da se dobiju zvanična odobrenja od kompetentnih Ministarstava u cilju podsticanja implementacije postojećih NAP-ova.

Jedna od prvih NETCET inicijativa bila je da se uspostavi **naučna mreža** sastavljena od eksperata iz različitih oblasti istraživanja na Jadranu, sa ciljem razmjene znanja i iskustva, kao i za razvoj zajedničke baze podataka za izvještavanje o stradanjima ovih životinja. Ova mreža pomaže naučnicima da prate svako povećanje smrtnosti ovih vrsta koje žive u Jadranu i da u skladu sa tim naprave zajedničke protokole i strategije kako bi se lakše suočili sa budućim hitnim situacijama.

NETCET je takođe osnovao i **Jadransku jedinicu za hitne intervencije**. To je grupa sastavljena od eksperata (biologa i veterinara) iz oblasti proučavanja morskih sisara i morskih kornjača (C&ST), kao što su ponašanje, fiziologija,

spašavanje medicina, obučeni da reaguju u slučaju incidenata u životnoj sredini, kao što su neobični smrtni slučajevi ili masovna nasukavanja. Oni djeluju kao tim specijalista koji pružaju podršku nacionalnim autoritetima. Prvi incident se desio u septembru 2014-te u gradu Vasto (Italija) kada su se na plaži ovog grada nasukali sedam kitova ulješura. Više od osamdeset članova ove jedinice radili su zajedno sa ciljem da spasu ove nasukane životinje.

Uporedo sa ovim aktivnostima, 133 veterinaru su prošli kroz progam obuke vezano za operacije i upravljanje u slučaju nasukavanja morskih sisara i morskih kornjača.

Za dodatne informacije konsultujte **Adriatic Emergency Task Force** na sledećem linku:

<http://www.netcet.eu/dissemination/item/130-the-adriatic-emergency-task-force-proposal>

Standardni protokoli za patološke i fizičke analize C&ST su izrađeni i distribuirani:

<http://www.netcet.eu/dissemination/item/131-standard-protocols-for-post-mortem-and-physical-examination-of-cst>

Referentni udžbenici vezano za veterinarske operacija za specijaliste koji se bave morskim sisarima i morskim kornjačama su izrađeni i distribuirani korisnicima. Molimo da koristite priručnik za stradale morske sisare izdat od strane Sandro Mazariol, Bruno Koci i Cinzia Centilede koji se nalazi na sledećem linku:

<http://www.netcet.eu/dissemination/item/132-handbook-for-cetaceans%E2%80%99-strandings>

Zahvaljujući projektu uspostavljena su tri nova centra za hitne intervencije i rehabilitaciju morskih kornjača u Albaniji, Italiji i Hrvatskoj, dok su 13 postojećih centara u Italiji i Hrvatskoj opremljeni savremenijim aparatima i opremom. U Numani je ograđen dio mora i uspostavljen prirodni rehabilitacioni bazen koji se nalazi na plaži u ovom gradu.

NETCET kampanja za podizanje svijesti o neophodnosti zaštite ovih vrsta na Jadranu postigla je cilj i po kvalitetu i po kvantitetu prema ciljnim grupama:

100 javnih puštanja morskih kornjača u more, kojima je prisustvovalo više od 10.000 ljudi.

2 miliona stanovnika je informisano putem medija o zaštiti morskih sisara i morskih kornjača.

Više od 700 ribara je upozoreno o uticaju njihove aktivnosti na morske kornjače i o pravilnim procedurama za spašavanje ovih životinja slučajno ulovljenih u ribarskim mrežama.

Više od 4,000 vlasnika rekreativnih brodova i čamaca je informisano na koji način da voze i kako da se ponašaju u blizini morskih sisara i morskih kornjača sa ciljem smanjenja njihovog uznemiravanja.

Preko 3,000 djece školskog uzrasta koje žive duž Jadranskih obala je učilo o zaštiti ovih vrsta uz upotrebu odgovarajućeg edukativnog pribora.

Na internet stranici projekta možete naći NETCET edukativni pribor za djecu osnovnih škola i njihove učitelje:

<http://www.netcet.eu/dissemination/item/133-educational-kit-materials>

3. Konsultativni sastanak u Italiji: “Gradovi i regioni zajedno za morske sisare i morske kornjače”

Konsultativni sastanak Italijanskih gradova pripadnika NETCET mreže gradova i Italijanskog-jadranskog regiona održan je 8-og oktobra 2015-te godine u Veneciji, u Novom lučkom tornju, koji se nalazi na mjestu Arsenale di Venecija. Sastanku su prisustvovali lokalni predstavnici različitih organizacija koji se bave zaštitom morskih sisara i morskih kornjača.

Nakon kratkog obraćanja i otvaranja sastanka od strane Masimilijana de Martina, zamjenika gradonačelnika grada Venecije za pitanje životne sredine, Kerol Manjan, projektni menadžer NETCET-a prezentovala je

glavne ciljeve i rezultate koje je projekat obradio i koje su vezani za sastanak gradova i regiona. **Prva sjednica** započela je sa izlaganjem **Katerine Fortuna**, istraživača u Institutu za zaštitu životne sredine i istraživanje, koja je **prezentovala rezultate aktivnosti koji se odnose na monitoring morskih sisara u Jadranu, pojašnjavajući pravne okvire za zaštitu ovih vrsta, kako na nacionalnim nivoima, tako i na međunarodnom planu. Ona je predstavila glavne ciljeve Nacionalnog akcionog plana za zaštitu morskih sisara i morskih kornjača, pozivajući učesnika sastanka da daju komentare na isti. Krajni cilj je bio da se ovaj radni plan predstavi relevantnim Ministarstvima i da se nakon faze upoznavanja sa planom, dođe do diskusije i prihvatanja istog od strane lokalnih i regionalnih zvaničnika.** Plan ima dva

glavna cilja, a svaki od njih niz specifičnih akcija i radnji koje moraju da se realizuju periodično ili povremeno kako bi se definisala pravila i odgovornosti. Nakon sastanka, grad Venecija je prosljedio radnu verziju plana svim učesnicima na sastanku započevši proces razmatranja po "bottom up" sistemu.

Nakon toga, Sandro Mazariol, sa Univerziteta u Padovi, objasnio je na koji način treba **upravljati situacijama stradanja ovih životinja u Italiji i dao primjere o ulogama institucija u cijelom procesu, što je dosad donekle bilo nejasno.** Sa naučne tačke

gledišta, rezultati do kojih se došlo pokazali da ima još dosta koraka koje treba uraditi, koji će nam pomoći da bolje shvatimo da je Jadransko more fundamentalno stanište za morske sisare i morske kornjače. Ovo je dokazano ne samo zbog kreiranje standardizovanih baza podataka na Jadranskom nivou, već zbog definisanja zajedničkih procedura kako da djelujemo u slučaju nasukavanja i na koji način da analiziramo zapažanja i rezultate dobijene tokom ovih stradanja.

Nakon prezentacije NETCET partnera, došao je red na gradove i regione da prezentuju svoj dobre prakse u ovoj oblasti učesnicima sastanka: Serđo Ventrela Toskanske opservatorije za biodiverzitet, prezentovao je Pelagos zaštićeno područje, proglašeno na osnovu sporazuma između Italije, Francuske i Monaka, koji podrazumijeva direktno učešće gradova u zaštiti. Klaudio Zabalja, menadžer regiona Marke, prezentovao je na slučaju grada Numane, kako je tekla priprema i realizacija stvaranja prirodnog bazena na plaži koji će ubuduće služiti za posmatranje rehabilitovanih kornjača prije njihovog puštanja u more, ali i za obuku ribara vezano za pravilne postupke u slučaju ulova morskih kornjača. On je podvukao da je glavni aspekt efikasne komunikacije i učešće svih političkih struktura jeste ključna uloga morskih sisara i morskih kornjača u životnoj sredini te neophodnost brze reakcije na tom planu. Atilio Rinaldi, predstavnik regiona Emilija-Romanja, prezentovao je ulogu ovog regiona kao dobar primjer u koordinaciji za razvoj centara za hitne intervencije, monitoring aktivnosti, podizanje nivoa istraživanja i kreiranje baza podataka, prezentovanje rezultata u javnost, edukacija djece i na kraju učešće u izradi na novom akcionom planu. Vincenco Olivieri, veterinar u Centru za proučavanja morskih sisara, objasnio je tehnike koje oni primjenjuju kod uklanjanja i odlaganja nasukanih životinja na području grada Peskara i naglasio važnost da se uzimaju biometrijski podaci. Dario Galoti iz grada Venecije, slikovito je prezentovao način upravljanja stradanjima duž Venecijanske obale. On je insistirao na važnosti istog, jedoobraznog protokola za izvještavanje, stizanje na mjesto nasukavanja i operativna akcija, koja mora biti urađena za najviše 24 sata.

Poslednji radni dio moderirao je Sauro Pari iz Fondacije Cetacea, i ovaj dio sastanka je bio posvećen ulozi NETCET mreže gradova i tri pridružena regiona, sa naglaskom na turističku politiku obalnih gradova.

Za više informacija o ovom sastanku i pristup svim prezentacijama možete naći na sledećem linku:

<http://www.netcet.eu/2013-01-04-21-37-20/item/121-a-netcet-%E2%80%9Cconsultation-meeting%E2%80%9D-on-the-roles-of-italian-citiesregions-for-ctst>

4. NETCET mreža gradova: Jadranski gradovi udruženo za morske sisare i morske kornjače

Jedan od glavnih ciljeva NETCET projekta jeste da poboljša saradnju i ojača mrežu među gradovima koji su uključeni u zaštitu morskih sisara/morskih kornjača na Jadranu. NETCET mreža gradova pomaže u podizanju svijesti o značaju gradova u zaštiti morskih sisara i morskih kornjača. Jadranski gradovi učestvujući u "Mreži", obavezali su se da će informisati lokalnu i širu javnost o prijetnjama za ove ugrožene vrste i nastojati da utiču na smanjenje direktnih opasnosti za ove morske životinje (npr. promovisaće se smanjenje brzine brodova u području gdje žive morski sisari i morske kornjače, organizovanje "Dana Morskih Kornjača" ili "Dan Delfina").

Mi smo veoma ponosni što možemo reći da imamo 30 gradova u našoj "mreži" za sada: 15 gradova u Italiji (Brindizi, Kaorle, Kjođa, Fano, Grado, Jesolo, Manfredonija, Numana, Pedaso, Peskara, Pineto, Rozeto - Abruci, San Benedetto del Tronto, Trst, Venecija), 6 u Hrvatskoj (Dubrovnik, Komiza, Mali Lošinj, Pula, Rijeka, Zadar), 4 u Crnoj Gori (Budva, Kotor, Tivat, Ulcinj), 4 u Albaniji (Drač, Orikum, Patok- Fuše Kruje, Valona) i 1 u Sloveniji (Kopar).

Biti dio ove mreže daje gradovima mogućnost da informišu i publikuju bilo koju trenutnu ili planiranu aktivnost koja se odnosi na morske kornjače i morske sisare na internet stranicama NETCET projekta i grada Venecije. Svi gradovi su pozvani da učestvuju u izradi zajedničkih strategija za zaštitu morskih kornjača i morskih sisara kao i na završnu konferenciju u Veneciju u decembru 2015. godine.

Grad Numana (Italija), zahvaljujući službi Civilne zaštite životne sredine, prije godinu dana, preuzela je na sebe veoma važnu aktivnost za očuvanje i pomoć velikim morskim kičmenjacima (kitovima), sa posebnom pažnjom na morske kornjače i delfine koje žive u Jadranu. Pripajanje grada Numane NETCET mreži gradova je zbog toga bilo potpuno prirodno i otišlo se korak dalje: **Numana će biti novi kordinator NETCET mreže gradova nakon zvaničnog**

Newsletter 6

završetka projekta (kraj januara 2016-te) garantujući nastavak i održivost ove mreže gradova. Aktivnosti koje su promovisane u okviru mreže gradova savršeno se podudaraju sa aktivnostima koje je grad Numana započeo prije godinu dana vezano za zaštitu morskih sisara i morskih kornjača. Cijeli NETCET tim želi sve najbolje novom koordinatoru i srećni smo što ostajemo zajedno.

The project is co-funded by the European Union,
Instrument for Pre-Accession Assistance.

Contact

City of Venice

info@netcet.eu

Economic Development, European
Policies and Strategic Plan Division

+39 041 2747826 / 7830 / 7834

San Marco 4299
30124 Venice - Italy

www.netcet.eu

www.facebook.com/NETCETproject

This Newsletter has been produced with the financial assistance of the IPA Adriatic Cross-Border Cooperation Programme. The contents of this Newsletter are the sole responsibility of the City of Venice and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the IPA Adriatic Cross-Border Cooperation Programme Authorities.